

Ina sfida per professers rumantschs

Gnanc uschè abstrus – l'idea d'in università per uffants rumantschs

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ Tge pensais Vus dad universitads d'uffants? E fissas Vus pront da tegnair ina prelecziun per uffants rumantschs? Questas duas dumondas ha l'anr tschentà a trais professers.

«Jau faschess quai», respunda *Georges Darms* senza stuair ponderar pli ditg. Il professor da l'università da Fribourg di: «I fiss interessant d'avair uffants rumantschs da differentas vischnancas en ina sala.» Darms fa era immediat ponderaziuns davart il lieu nua ch'ins pudess tegnair ina prelecziun e manegia: In ambient universitar cun in auditori fiss en sasez impurtant. Ma perquai che las universitads èn lunsch davent dals vitg rumantschs ponderescha Darms, sch'i dess localitads en il Grischun: Il cussegl grond purschess in pau atmosfera. In'otra pussaivladad fissan la scola chantunala u il gimnasi a Mustér.

Tgi organisass?

Era sche Darms signalisescha a moda spontana ch'el fiss pront da tegnair ina prelecziun, di el era cler e net: «L'organisaziun stuess insatgi auter far.» Ins duess porscher be duas u trais prelecziuns per uffants e betg forsà far quai a lunga vista. Era l'università da Son Gagl fetschia sulet singulas prelecziuns d'uffants per semester.

E tge tematicas vegnissan en dumonda? «Ins pudess docir davart il bilinguissim», di Darms. La gronda part dals uffants sajan gea bilings. Ma la tematica dependess en mintga cas da la vegliadetgna dals uffants. «Jau stuess dar adatg ch'els chapeschan la materia», di il professor. «Quai fiss ina sfida.»

Insatge excepziunal

«Pertge betg?» respunda *Clau Solèr* sin la dumonda, sch'el faschess ina prelecziun per uffants. Solèr è professor per lingua e litteratura rumantscha a Geneva. «Uffants èn fitg interessads ed han blera fantasia. Els n'enconuschan betg tants pregiudizis, ed els pon senz'auter chapir fatgs pli complexs,

sch'ins preschenta bain», di il professor. Era Solèr fa attent ch'ina università d'uffants na dastgass betg daventar la regla, mabain stuess star ina purschida ed experientscha excepziunala.

Meglier linguistica che litteratura

Per uffants grischuns tunia il term «università» forsà in pau exotic. Uffants turitgais u da Son Gagl sajan plitost disads cun universitads, ponderescha Solèr. Perquai stuess ins eventualmain dar in auter num che «università d'uffants».

Tuttina na dastgass il «flair universitar» betg mancar, di Solèr e fa era ponderaziuns davart in lieu adattà. El s'imagina ch'i fiss pussaivel da tegnair prelecziuns als gimnasis grischuns, a las scolas autas a Cuira u perfin al Seminars da spirituals.

Puncto tematicas propona Solèr insatge ord la linguistica, p.ex. la derivanza u il svilup da la lingua, il contact da linguatgs, lingua e scrittira euv. «Probabel s'adatta la linguistica meglier che la litteratura», manegia Solèr e concluda: «Jau fiss pront da sa gidar e contribuir mia part per in'università d'uffants.»

«Schanegiar ils uffants»

Pli sceptic tuna il commentari da *Clà Riatsch* da la professura per litteratura rumantscha a Turitg: «L'università per uffants è in gest apparentamain simpatic.» Ma quest gest zuppentia la strategia da marketing da las universitads che vesian l'uffant cunzunt sco client futur. «Jau fiss per schanegiar ils uffants», è l'opiniun da Riatsch. Ins na duess betg mulestar uffants cun «sfuiras scientificas universitaras».

Architects rumantschs

Sper ils professers ch'instrueschan linguistica e litteratura rumantscha, datti anc auters professers rumantschs, p.ex. professers d'architettura. Forsa avessan era els gust d'ina giada declerar lur scienza ad in auditori da giuventetgna rumantscha.

Las universitads d'uffants chattan blera atenziun.

LO

■ PUNTG DA VISTA

Sco in fufragnadi

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

In uffant duess visitar in'università d'uffants sulet ina u duas giadas en sia vita. E quai era mo lura, sch'el ha gust, mirveglias ed interess. Ina prelecziun d'uffants duess esser insatge sco in fufragnadi. Quest fufragnadi dat a l'uffant in zitg in'idea, tge ch'in università è, e tge ch'in professers u in perscrutader fa.

Las universitads d'uffants Lda Turitg, da Basilea a da Son Gagl èn in pau giud via per ils Grischuns. Perquai vegn per il mument segir naging sin l'idea da trametter ses uffant en la Bassa ad ina prelecziun.

Ma tgi sa? Sche dus professers rumantschs signaliseschan ch'els fissan prontos da tegnair ina prelecziun per uffants, n'è l'idea forsà gnanca pli uschè lunsch giud via. Ed atgnamain duvrassi lura be pli organisaturs.

Pertge uffants cun mirveglias ed interess datti segir avunda. U crai forsà insatgi che las mirveglias d'uffants rumantschs sajan pli pitschnas che quellas d'uffants turitgais, basilais e songaglais?

L'università d'uffants vegn da Tübingen

Il 2002 ha l'università a Tübingen organisà l'emprima giada ina «Kinder-Uni». L'emprim semester han 5000 uffants tranter 8 e 14 onns visità singulas prelecziuns. Prominents perscrutaders sco *Christiane Nüsslein-Volhard*, titulara dal premi Nobel per medischna, han referì e respundì las dumondas dals uffants.

Auters professers han tractà tematicas sco «Pertge èn ils dinosaurs morts ora?», «Pertge datti paupers e ritgs?», «Pertge stuain nus rir pervi d'ina sgnocca?», «Pertge è la scola lungurusa?».

In onn pli tard han autras universitads copià l'idea da Tübingen. En il

fratemp datti universitads d'uffants en l'Italia, en l'Austria ed en pliras citads svizras. A l'università a Son Gagl ha *Franz Jäger* gi grond success cun sia prelecziun: «Danunder vegnan ils daners?» 650 uffants han tadlà questa prelecziun en l'audimax.

Ils iniziants da Tübingen han dal reminent edì in cudesch cun las emprimas prelecziuns. Il titel: «Die Kinder der Welt.» Il cudesch, ch'è cumparì tar la chasa editura DVA, n'è betg sulet ina buna lectura per uffants, mabain era infurmativ e divertent per creschids.